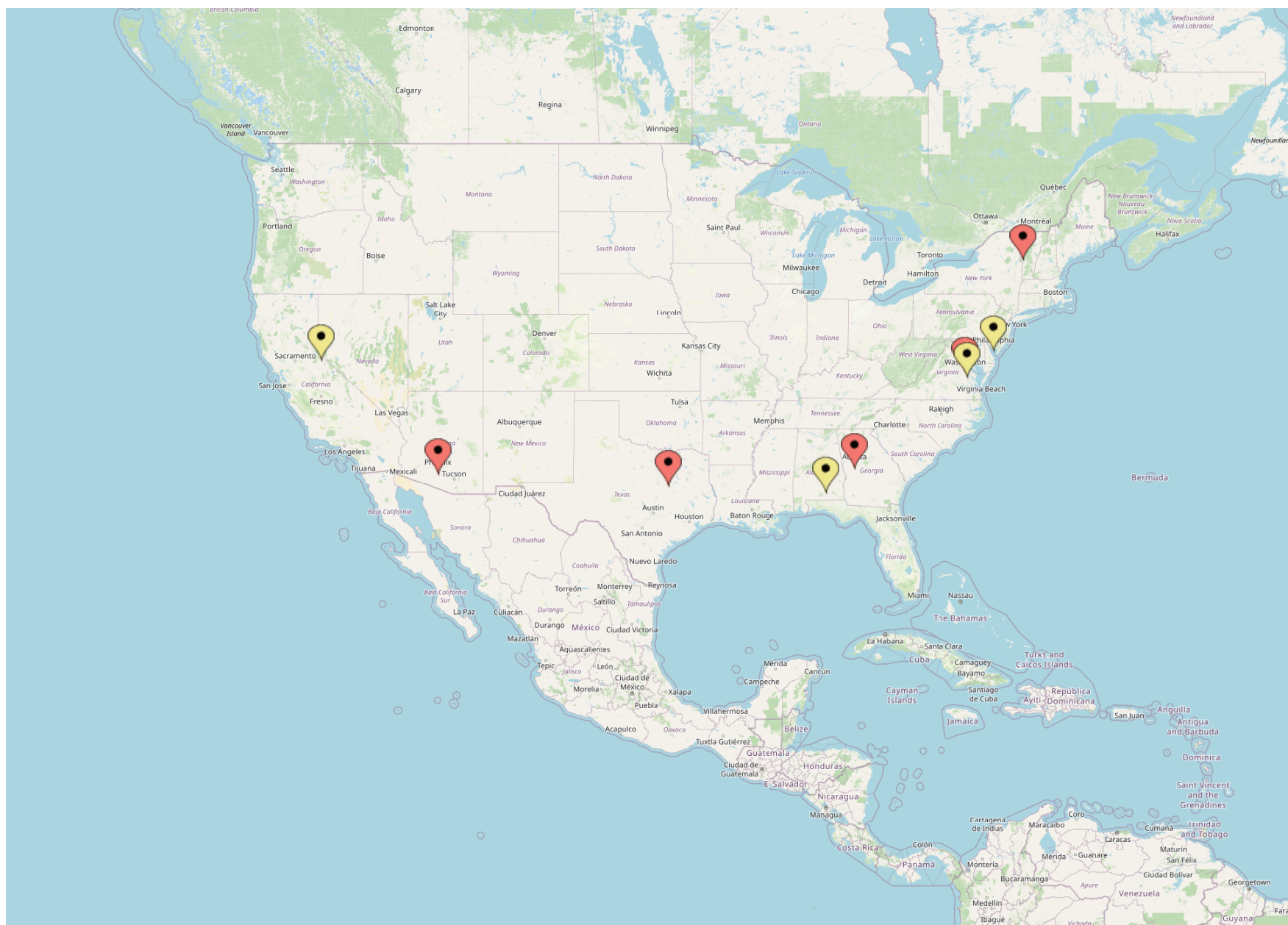

Centar za američke studije se tokom oktobra pripremao za početak nove akademske godine kada nas čekaju i naše brojne nove aktivnosti. A dok su u Beogradu tekle pripreme za novu akademsku godinu, tokom oktobra, dvoje naših saradnika, asistent Vukašin Zorić i istraživačica-saradnica Katarina Beširević bili su na putovanjima kroz Sjedinjene Američke Države na IVLP programu razmene Stejt departmenta. Oktobarski broj našeg Newslettera posvećen je njihovim putovanjima i „razglednicama“ iz Amerike. Uz njihove kratke putopise i fotografije, možete pročitati i novi tekst iz naše stalne rubrike US simboli.

Vidimo se uskoro u našem prazničnom, novogodišnjem dvobroju!

Redakcija Newslettera

Katarina Beširević

Vašington DC, Berlington (Vermont),
Atlanta (Džordžija), Feniks (Arizona) i Dalas (Teksas)

Vukašin Zorić

Vašington DC, Filadelfija (Pensilvanija),
Montgomeri (Alabama), Rino (Nevada)

ČETIRI AMERIČKE RAZGLEDNICE

Vukašin Zorić

Nakon tri nedelje koje sam proveo na IVLP programu „We the People: The Enduring Global Legacy of the U.S. Constitution“, teško je u sažetoj formi preneti sve utiske koji bi mogli da budu interesantni domaćem čitalaštvu. Program je bio vrlo bogat, i, kao što i njegov naziv sugerše, u fokusu mu je bila istorija i „život“ Ustava SAD. No, pošto sam tokom programa boravio u četiri američka grada, potrudicu se da oslikam po jednu razglednicu za svaki, tako što ću da (ukratko) opišem po upečatljivu scenu koju sam tamo doživeo. Sledi, dakle, po scena iz Vašingtona (D.C.), Filadelfije, Montgomerija i Rinoa.

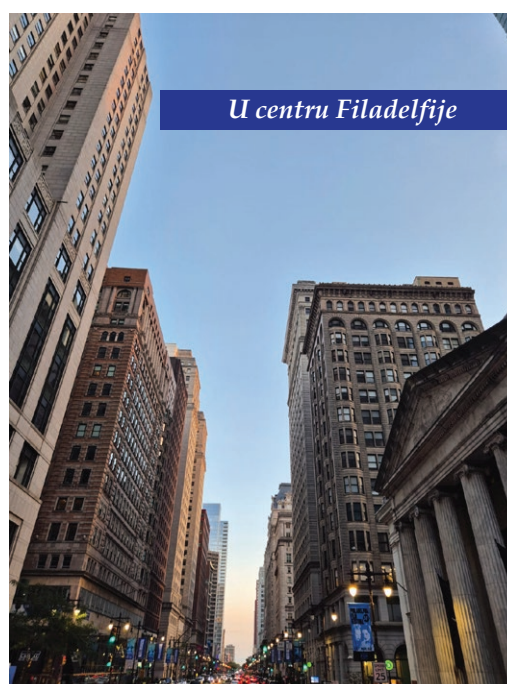
Konferencija u Fondaciji „Heritage“

Fondacija „Heritage“ (Baština) jedna je od najuticajnijih organizacija u savremenim Sjedinjenim Državama. Ona je od Reganovog doba do danas promovisala stavove koji se danas podrazumevaju kao pozicije američke desnice, a danas je prepoznatljiva po tome što je iz nje potekao Projekat 2025. Sama zgrada Fondacije nalazi se na Aveniji Masačusets, žili kucavici američkog glavnog grada. Do Kapitola odande peške se stiže za desetak minuta. Na ulazu su nas dočekale stroge bezbednosne mere. Čarli Kirk, politički saveznik Fondacije, bio je ubijen tačno nedelju dana pred našu posetu njenim prostorijama. Fotografija njega i njegove supruge uz nekoliko političkih parola bila je vidljiva sa ulaznih vrata.

Povod skupa u Fondaciji „Heritage“ bio je američki Dan ustavnosti, 17. septembar. Fondacija je promovisala izmenjeno i dopunjeno izdanje svog tumačenja američkog Ustava, a ova gabaritna knjiga prodavala se po promotivnoj ceni \$17.87, koja je aluzija na godinu kada je Ustav napisan. Grupa, čiji sam ja bio član, trebalo je da iz perspektive američke desnice čuje nešto više o originalizmu, školi mišljenja po kojoj treba tumačiti Ustav imajući u vidu originalnu nameru ustavotvoraca s kraja 18. veka. Slušali smo dva panela, od kojih je prvi predstavio perspektivu profesora prava i advokata, a drugi perspektivu troje federalnih sudija apelacionih sudova. Početak programa, kao i počeci izlaganja određenih govornika, u centar pažnje su stavili žal za gubitkom Kirka. Danas, dok se osvrćem na sadržaj programa, ne mogu da ne razmišljam o tome kako je originalizam od marginalne pojave 1970-ih godina postao sve popularnije tumačenje američkog Ustava, čiji sledbenici trenutno dominiraju čak i u Vrhovnom sudu SAD.

U Fondaciji „Heritage“

U centru Filadelfije

Predah na jezeru Tahoe, pred povratak kući

Na Penu

Izbor da pišem o poseti Fondaciji „Heritage“ uslovio je da filadelfijska razglednica bude posvećena aktivnosti koja je bila njena suprotnost, a ne bogatom kulturnom nasleđu „Grada bratske ljubavi“. Naime, u sklopu programa u najvećem gradu Pensilvanije, posetili smo Univerzitet Pensilvanije, popularni Pen, koji je najjužniji član Ajvi lige. Pen je smešten na desnoj obali reke Skulkil, i odudara svojom niskom gradnjom i zelenilom od užurbanog jezgra Filadelfije kojom dominiraju neboderi. U zgradi Pravnog fakulteta, koji sam raspolaze sa 22 milijarde dolara zaveštanog novca, dočekali su nas dvojica profesora ustavnog prava. Kako smo došli u vreme ručka, obezbeđeno nam je poslužnje, sa kojim smo pozvani da uđemo u učionicu. U neposrednoj atmosferi, profesori su nam se predstavili i počeli da govore o svom pogledu na Ustav, koji je za njih živi dokument čije tumačenje treba da uzme u obzir vekovnu evoluciju američkog društva. Oni su, govoreći o Ustavu i pozivajući se na Prvi amandman, otvoreno kritikovali američkog predsednika i analizirali njegov potencijal da ugrozi kako američki ustavni poredak, tako i prestižne američke univerzitete. Tako je naša grupa, koju su dobrim delom činili pravnici iz svih delova sveta, dobila pregled dve dominantne, a suprotstavljene interpretacije američkog Ustava, u dva grada koji su najznačajniji za njegov nastanak i njegovu primenu.

Nisam doneo sreću vašingtonskim Nešlsima...

Urbani rezervat

Ekologija - najvažnije pitanje za starosedeoce Nevade

Sa Loretom Vimberli u Selmi

Selma

U toku programa naša grupa od dvadeset pet članova podeljena je na četiri manje podgrupe. Moja podgrupa trebalo je da putuje na mesto značajno za borbu za primenu Petnaestog amandmana američkog Ustava (1870), koji garantuje jednaka glasačka prava građana SAD bez obzira na boju kože. Bili smo smešteni u Montgomeriju, glavnom gradu Alabame i poprištu borbe za građanska prava. Upravo u Montgomeriju je Roza Parks odbila da ustane u autobusu, i upravo je u centralnoj baptističkoj crkvi Montgomerija služio Martin Luter King Mlađi. No, najsnažnija epizoda mog proputovanja Alabamom bila je poseta Prvoj baptističkoj crkvi za obojene u Selmi, mestu iz kog je 1965. krenuo marš za glasačka prava, čiji je cilj bio Montgomeri (udaljen 87 kilometara). U crkvi nas je dočekala devedesetdvostrana Loreta Vimberli, živi arhiv borbe za građanska prava. Ona nam je iz prve ruke svedočila o ponižavajućem procesu registracije u birački spisak pedesetih, o maršu na Montgomeri, o Kingovom karakteru. Na moje pitanje da li ga je lično poznavala, nasmejala se i odbrusila: „Poznavala? Ja sam mu, more, dete krstila!“ Nakon dugog razgovora sa njom, u kom su se preplitali bojazan i nada, blagoslovila nas je i sama se odvezla u svom kamionetu, ogromnom za evropske standarde.

U rezervatu

Poslednja stanica putovanja Sjedinjenim Državama bio je „najveći mali grad na svetu“ – Rino, na severozapadu Nevade. Na severu ovog grada nalazi se jedan neobičan rezervat, Indijanska kolonija Rino-Sparks. On je najpre obuhvatao samo teritoriju jedne ulice, da bi se u međuvremenu proširio na još nekoliko parcela u okolini grada. Od izdavanja ovih parcela pleme se i finansira, a najveći zakupac im je, neiznenađujuće, Volmart. U savremenom bolničkom centru rezervata dočekala nas je njegova portparolka, koja nam je predstavila istoriju naroda koji čine zajednicu: Šošona, Pajuta i Vašoa. Ona nam je približila usmenu tradiciju urođeničkih naroda, faze njihovih odnosa sa belim doseljenicima, kao i savremene izazove po pitanju potencijalne izgradnje rudnika litijuma koji bi uticali na rezervate u Nevadi. Na kraju, njena koleginica je na urođeničkom jeziku otpevala svečanu pesmu kolegi koji je tog dana proslavljao rođendan, i svi smo počašćeni pečenim pinjolima, koji su ručno ubrani sa borova čiju lokaciju naša sagovornica nije želela da oda. „Sakupljanje borovog semena je jedino što možemo da radimo na potpuno isti način kao što su to radili naši preci hiljadama godina“, pravdala se.

Umesto zaključka, želeo bih da naglasim da ovaj pregled nije obuhvatio četiri najjača utiska iz SAD, nego četiri slike koje mislim da najbolje naglašavaju savremeni trenutak u okviru dužeg toka američke istorije. Debata originalista i tumača „živog Ustava“, ponovni pokret za utišavanje afroameričkog biračkog tela na Jugu, i tranzicija na automobile sa litijumskim baterijama, ključna su pitanja za usmerenje budućnosti Sjedinjenih Država. Ulozi su veliki, a od rezultata nadgornjavanja suprotstavljenih struja u američkom društvu zavisi budućnost dokumenta koji mi je tri nedelje bio u fokusu – samog Ustava SAD. ■

SLIKAMA KROZ AMERIKU

Katarina Beširević

Za tri nedelje putovala sam „Amerikom uzduž i popreko“, od Vašingtona, preko Berlingtona i Atlante, pa sve do Skotsdejla, Feniksa i Dalasa. Od administrativnog centra Sjedinjenih Američkih Država, preko ruralnih pejzaža Vermonta i pustih ulica Atlante, stigla sam do pustinje, Velikog kanjona i zemlje rodea, kaubojskih šešira i čizama. Za tih dvadeset i jedan dan nizale su se slike Amerike, i svaka je bila autentična, kao kadar iz filma koji sam sada gledala uživo.

U Americi sam boravila u okviru IVLP programa razmene Stejt departmenta s ciljem posmatranja i proučavanja inovacija u oblasti medijskih studija kroz različite institucije, od univerziteta, koledža, osnovnih i srednjih škola, preko novinarskih udruženja, pa do lokalnih inicijativa građana. Tokom programa imala sam priliku da vidim kako operišu velike televizijske kuće (poput lokalne filijale „Fox 5“), kako se uređuju studentske novine, kako se predaju medijske studije na različitim univerzitetima i sa kojim se izazovima profesori i studenti najčešće suočavaju na ovom polju. Takođe sam imala uvid u načine na koje različite institucije implementiraju veštačku inteligenciju i u rad tzv. „First Amendment Clinics“, odnosno pravnih centara pri fakultetima posvećenih zaštiti slobode govora i medija.

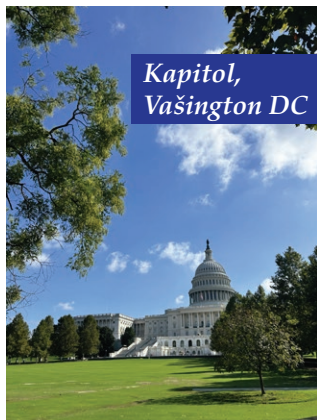
Kroz neke od svojih slika, nadam se da ću uspeti da dočaram makar deo onoga što sam doživela i iskusila na ovom putovanju.

Buckle up!

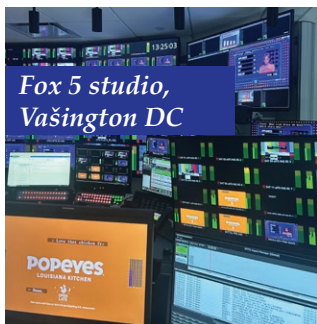
Džordžtaun,
Vašington DC

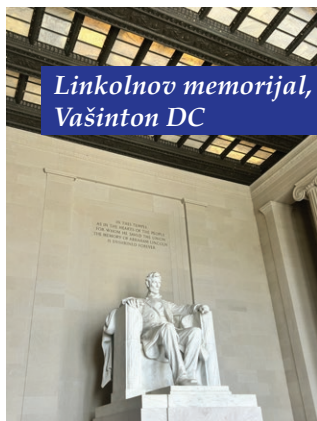
Kapitol,
Vašington DC

Fox 5 studio,
Vašington DC

Linkolnov memorijal,
Vašington DC

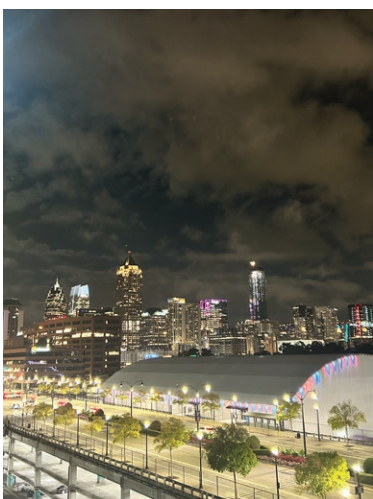
Vašington zaista odaje utisak svetske prestonice, političkog centra moći koncentrisane u Kapitolu i Beloj kući, kulturnog središta koje svoju vrednost pokazuje kroz muzeje Smitsonijan instituta i brojne memorijale koji čuvaju američku istoriju duž Vašingtonskog mola. Kako je u jeku bio Mesec hispanoameričke kulture, za vikend su ulice Vašingtona dodatno oživele, dok su istovremeno vidne i pripreme za obeležavanje 250 godina državnosti SAD. Ipak, uprkos njegovom punom sjaju i utisku otvorenog, globalnog grada, prisustvo nacionalne garde na ulicama podseća posetioce da se nalaze u zemlji čije društvo je duboko podeljeno.

Za sve ljubitelje serije „Gilmore Girls“, Berlington deluje kao stvarni Stars Holou, uz sve njegove čari. Iako ste stranac, na ulicama Berlingtona će vas pozdraviti kao komšiju, a posle jednog dana u lokalnoj kafeteriji će zapamtiti vašu porudžbinu. Grad u kojem su smeštena tri univerziteta odiše studentskim životom, a na jesen je dodatno ispunjen turistima iz čitave Amerike koji dolaze u Vermont kako bi videli „prave jesenje boje“. U ovom gradu zajednica je od posebne važnosti, a građani je osnažuju kroz lokalne novine, pomažući lokalnu proizvodnju i odlazeći na redovna mesečna okupljanja na gradskom trgu gde diskutuju o važnim pitanjima za njihovu zajednicu. Ne čini se slučajno što je senator Berni Sanders ovde započeo svoju političku karijeru.

Vozilo bez vozača

Koka-kola, Atlanta

Atlanta nema javni prevoz, ali nema ni kulturu pešačenja. Ulice su ili puste, ili prepune automobila, pa i onih bez vozača, što je iskustvo po kojem ću ovaj grad pamtit. Prestonica Koka-kole ostavlja utisak korporativnog grada u kojem ljudi rade u velikim kompanijama ili advokatskim kancelarijama koje smo svi gledali u serijama. Ipak, verovatno zahvaljujući tome što je sedište CNN-a, Atlanta ima razvijenu medijsku kulturu. Posete institucijama i razgovori s novinarima koji se bore za poštovanje Prvog amandmana bili su od posebnog značaja za naš program, kao i obilazak velikih univerziteta i njihovih medijskih katedri, poput Univerziteta Emori i Državnog univerziteta Džordžije.

I dok centar Feniksa odaje sličan utisak onom iz Atlante, ovaj grad je oivičen pustinjom i prelepim krajolicima koji vas lako navedu da pomislite da ste zakoračili na jednu od planeta iz sage „Ratova zvezda“ ili sličnih naučnofantastičnih ostvarenja. Skotsdejl je nešto drugačiji. Centar vesterna, sa izraženim uticajima kulture domorodačkog stanovništva, u Skotsdejlju imate realnu dilemu da li da nosite kaubojski šešir ili domorodački nakit dok pijete margarite i jedete meksičku hranu u jednom od lokalnih barova – a možda i oba, jer se ovaj grad sam po sebi čini da je sinteza dve naizgled nespojive kulture.

Putovanje kroz Arizonu je bilo jedinstveno iskustvo, posebno nakon posete Velikom kanjonu, koji opravdano u imaginaciji Amerike simbolizuje njene prirodne lepote. Slika ovog svetskog čuda je u potpunosti utemeljena u realnosti, a kada gledate u njegovo prostranstvo dominira osećaj da ste potpuno izmešteni sa planete.

Botanička bašta, Feniks, Arizona

Skotsdejl, Arizona

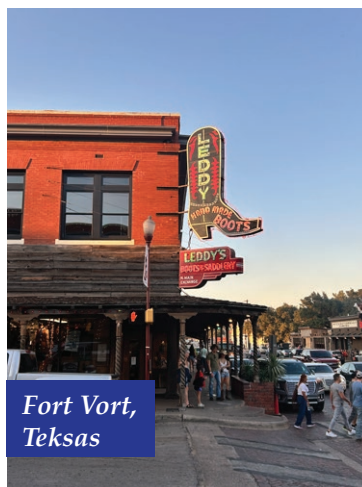
Studio Volter Kronkajt Fakulteta novinarstva, Feniks

Veliki Kanjon

Kažu da je „sve veliko u Teksasu“, i ne mogu da kažem da sam i sama došla do tog zaključka za vreme svog kratkog boravka, koji jeste uglavnom bio ograničen na centar Dalasa. No, Dalas jeste sve što očekujete od velikog američkog grada, sa svojim oblakoderima, pabovima i „neironičnim nošenjem kaubojskih šešira i čizmami“, na šta smo bili upozoreni. Poseta jednoj gimnaziji pokazala je i tehnološku razvijenost i inovativnost ovog grada u svakom aspektu. Šlag na tortu putovanja kroz Teksas, pa i čitavu Ameriku bio je odlazak na rodeo, koji je utemeljio najstereotipičnije slike američkih kauboja koje svi imamo u glavi.

Fort Vort, Teksas

JFK Memorijal, Dalas, Teksas

Dvadeset i jedan dan svakako nije dovoljno vremena da upoznate celu Ameriku i da posmatrate i upijete svaku njenu sliku, ali je sasvim dovoljno da se vratite sa utiscima za ceo život. Nesporno je da sam svedočila istoriji, društvu koje se čini da se iz korena menja, u svojoj politici, svakodnevnici, pa i kulturi, a šta sve čeka Ameriku u danima i godinama koje dolaze, ostaje da vidimo. ■

US SIMBOLI

Sanja Lukić

Zvono slobode

Zvono slobode, prepoznatljivo po upečatljivoj pukotini, jedan je od najprotivrečnijih simbola SAD. Istorija ovog simbola američke nezavisnosti odražava evoluirajući identitet same nacije. Zvono je po narudžbini predsjednika Pensilvanijske provincijske skupštine izliveno u londonskoj livnici Vajtčep, a u Filadelfiju je stiglo 1752. za Pensilvanijski državni dom (danas Dom nezavisnosti – Independence Hall). Međutim, puklo je tokom probnog zvonjenja, pa su ga lokalni livci istopili i iznova izlili. Njegova prvobitna namena bila je utilitarna, jer je služilo da poziva zakonodavce na sednice i građanima najavljuje čitanje saopštenja. Otkako je 1846. puklo u sred obeležavanja rođendana Džordža Vašingtona, nije korišćeno.

Njegov legendarni status u velikoj meri je stvorio pisac Džordž Lipard. U kratkoj priči iz 1847., on je kreirao dramatičnu pripovest o tome kako je ono 4. jula 1776. obznanilo potpisivanje Deklaracije o nezavisnosti. Mit je bio toliko ubedljiv da je generacijama prešampavan kao istorijska činjenica, trajno učvršćujući predstavu Zvona slobode kao relikvije američke nezavisnosti. Mitologizacija je preoblikovala njegovu ulogu, pri čemu je snažan nacionalni narativ u potpunosti nadjačao istorijsku stvarnost.

Natpis na Zvonu, preuzet iz Biblije: „Proglasite SLOBODU po celoj zemlji svim njenim stanovnicima“, verovatno je odabran u znak sećanja na godišnjicu Penove povelje o privilegijama iz 1701. godine, kojom su narodu Pensilvaniji garantovane verske slobode i politička samouprava. Sam natpis ipak je ostao nezapažen do 1830-ih, kada je po prvi put dobio simboličku težinu. Naime, kako je ovo bila decenija stvaranja prvih abolicionističkih pokreta u Americi, društva koja su se zalagala za ukidanje ropstva reinterpretila su ovaj biblijski odlomak kao vapaj za univerzalnom slobodom. Abolicionisti su ga u svom mesečniku „Anti-Slavery Record“ iz 1835. prvi put nazvali „Zvonom slobode“. Nakon Građanskog rata (1861–1865), Zvono je, zajedno sa zastavom, postalo ujedinjujući

postalo ujedinjujući nacionalni simbol, a u cilju pomirenja Severa i Juga slato je na turneje širom zemlje, tokom kojih je milione Amerikanaca podsećalo na vreme kada su se zajednički izborili za nezavisnost.

Uprkos svojoj plemenitoj poruci, nije lišeno kontroverzi. Iako je načelno proglašavalo slobodu nalazilo se u gradu u kom je ona bila uskraćena robovima, starosedeocima i ženama. Njegova replika, nazvana Zvono pravde (Justice Bell), izlivena 1915, postala je snažan simbol sifražetskog pokreta. Simbolišući viševjekovno utišavanje ženskih glasova, klatno zvona je bilo privezano, a tek nakon što je 19. amandman ratifikovan 1920, njime je zazvonjeno u znak njihove emancipacije. Tokom oba svetska rata, služilo je kao propagandno sredstvo korišćeno za prodaju ratnih obveznica, a za vreme Hladnog rata postalo je simbol američke snage, pozajmivši ime i svemirskoj letelici.

U popularnoj kulturi Zvono slobode je postalo opšte mesto. Njegovo uništavanje i pretakanje u nacističku svastiku u seriji „Čovek u visokom dvorcu“ (2015–2019) simbolisalo je nestanak američkih vrednosti. S druge strane, serija „Kako sam upoznao vašu majku“ (2005–2014) podriva njegovu ozbiljnost, koristeći ga kao pozadinu za haotičnu potragu za ličnom slobodom.

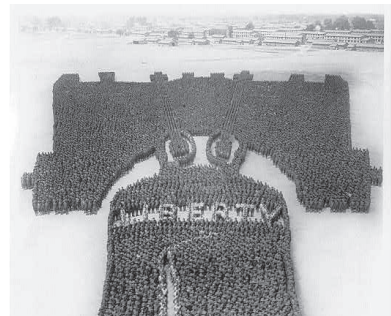
Zvono slobode danas je više od muzejskog artefakta. Iako više ne zvoni, ono je od predmeta koji je imao praktičnu primenu, vremenom postalo simbol koji odražava i najviše američke ideale, poput borbe za nezavisnost i slobodu, ali i pukotina koje su se javljale na putu ka njihovom ispunjavanju.

The Bellman Informed of the Passage of the Declaration of Independence, Graham's Magazine, naslovna strana, jun 1854. - public domain

Gužva u Domu nezavisnosti oko Zvona slobode 1951. godine, by Independence National Historic Park - public domain

The Human Liberty Bell_ 25000 officers and men at Camp Dix, New Jersey_ General Hugh L. Scott, comdr., by Mole and Thomas, 1918. Library of Congress - public domain

Liberty Bell, Philadelphia, 2025. foto: Vukašin Zorić

NAJAVE KONFERENCIJE KONKURSI

Kapitol, Izvor: Wikimedia Commons

Bela kuća, Izvor: Wikimedia Commons

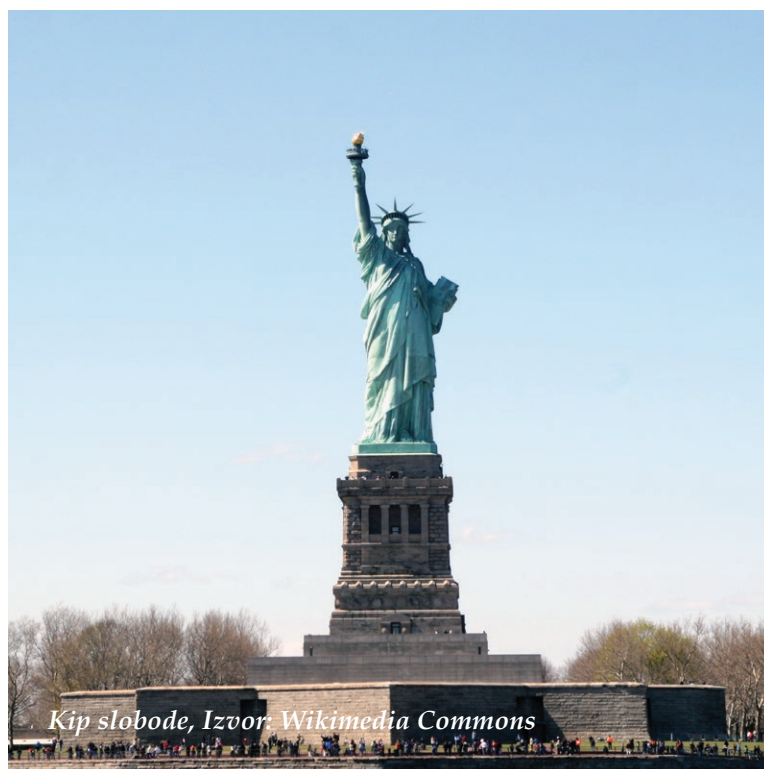
Američka zastava, Izvor: Pexels

In God We Trust, Izvor: Pexels

Centar za američke studije se polako priprema za obeležavanje 250 godina nezavisnosti Sjedinjenih Američkih Država, koje nas očekuje 2026. godine. Još od avgusta 2024. kroz rubriku US simboli uvodimo naše čitaoce u teme kojima ćemo se intenzivnije baviti naredne godine. Do sada ste u našem Newsletteru mogli da pročitate o američkim simbolima kao što su Kip slobode, američka zastava, američka himna, Bela kuća, božićna jelka, podignuta pesnica, američki ustav, „In God We Trust“, Kapitol, Ujka Sem i Maunt Rašmor.

Ovom prilikom vas pozivamo da nam na e-mail adresu (centarzaamerickestudije@gmail.com) ili putem društvenih mreža ([Facebook](#); [Instagram](#)) pošaljete svoje predloge američkih simbola koje smatrate važnim, kao i lične priče ili sećanja koja ih prate.

Kip slobode, Izvor: Wikimedia Commons

Takođe, voleli bismo da znamo da li želite da dobijate vesti o radu i aktivnostima Centra za američke studije i dalje preko našeg Newslettera, ili u nekom drugom obliku, te vas pozivamo da nam i u vezi sa time pišete na naš e-mail i društvene mreže.

Naredni, novogodišnji broj Newslettera, očekuje vas krajem godine!